

Fred Kistenkas

WADDENLANDSCHAP

foto Fred Kistenkas

Deze zomer verscheen eindelijk ons grote rechtswetenschappelijke Waddenzeeboek.¹ Ik zeg 'ons' omdat het een gezamenlijk product betreft van collega-wetenschappers van diverse rechtenfaculteiten, allen de hele dag bezig met natuurbeschermingsrecht. Onze conclusie is nogal verpletterend: we vergeten bij Waddenprojecten allerlei verdragen en kijken meestal alleen naar de Habitat- en Vogelrichtlijn. Hooguit ook nog even de Kaderrichtlijn Water, maar dat is het dan wel. We concluderen daarom dat we met zijn allen (bestuur, rechter, adviesbranche) niks of te weinig doen met verdragen als bijvoorbeeld het Biodiversiteitsverdrag, Verdrag van Bonn met zijn dochterverdragen zoals het Zeehondenverdrag en ASCOBANS-verdrag voor kleine walvisachtigen, het verdrag van Bern en het OSPAR-zeeverdrag.

Wat je niet leest is dat wij alle negen daar ook medeschuldig aan zijn, want ook wij hadden altijd de pavlov-matig beperkte focus op alleen Natura 2000 en misschien ook nog de Kaderrichtlijn Water. Zelf heb ik ook zelden een ander verdrag in

opdrachten erbij genomen, maar het erge is dat ik wel al die jaren van mijn Wageningse studenten eiste dat zij er in hun essays, tentamens en werkstukjes aandacht aan besteedden. Als ze bijvoorbeeld dat ASCOBANS-verdrag vergaten, dan kostte dat punten. Zelf mocht ik het kennelijk al die jaren straffeloos en gemakshalve vergeten, maar mijn studenten werden door mij meteen aan de allerhoogste boom opgeknoopt als ze alleen maar Natura 2000 noemden: hoe schizoïde kun je als mens zijn...

Nog een andere bekentenis naar aanleiding van dat onderzoek: jarenlang had ik een grote mond dat Nederland niks deed met het Europees Landschapsverdrag van de Raad van Europa. Dat verdrag eiste immers een landschapstoets; zeg maar een soort habitattoets voor landschap. En wat blijkt nu in nota bene mijn eigen hoofdstuk in dat Waddenzeeboek: voor de Waddenzee is die landschapstoets er juist weer wel! We hebben een heuse Waddentoets op landschappelijkheid in het *Besluit kwaliteit leefomgeving*; er geldt een zogenoemde nee, tenzij-toets op 'landschapsinstandhoudingsdoelstellingen' (mooi lang scrabblewoord) als rust, weidsheid, duisternis, cultuurhistorie en vooral ook het behoud van de open horizon. Er gelden bovendien bouwverboden voor windturbines, jachthavens, vliegvelden en nieuwe inpolderingen. Kan het nog mooier? Ik zeg het op deze plek misschien niet zo vaak, maar nu moet het toch gezegd worden: hulde aan de Haagse ministeries en de wetgever!

Kennelijk weten we in dit land voor althans het Waddengebied wel hoe het landschapsrechtelijk hoort, maar laten we het voor de rest van het land ernstig afweten. Ik had dus uiteindelijk in het slothoofdstuk minder te mopperen dan mijn medeauteurs. Het Europees Landschapsverdrag was voor dit gebied nu eens wel juist geïmplementeerd en provincies en gemeenten kunnen er in hun ruimtelijke plannetjes niet omheen. Jarenlang heb ik dus inderdaad een veel te grote mond gehad: in de collegezaal over allerlei verdragen die ikzelf nooit toepaste in mijn eigen projectonderzoek, maar die ik wel van studenten in hun antwoorden eiste en over het niet naleven van die verdragen door de rijksoverheid. Dat naleven en implementeren blijkt voor het Europees Landschapsverdrag dus wel het geval te zijn voor het Waddengebied. Nu die andere verdragen nog, maar dat is nog een hele klus voor het volgen ons qua hoeveelheid verdragen meest beschermde natuurgebied ter wereld.

fred.kistenkas@wur.nl

¹ K. Bastmeijer, L. Boerema, H. Gilissen, F. Kistenkas, L. Miltenburg, M. van Rijswijk, A. Trouwborst, J. Verschuuren en W. Zwier, *De Europees- en internationaalrechtelijke status van de Waddenzee*, uitgeverij Boom Juridisch, Den Haag 2024.